

szemétkben talált színházi látcsővel pásztázza a lakótelepet, amikor megdöbbenve tapasztalja, hogy valaki egy katonai távcsővel őt figyeli. M. H. J. bibliai tárgyú regényt tervez írni Izsakhárról, Lea és Jákob fiáról. Erre a részleteiben ismertetett szövegghalmazra épül a regény tulajdonképpeni cselekménye, ami már a háborús Jugoszláviát jeleníti meg. A félelem, a gyanakvás, az újból felszínre törő etnikai ellentétek kiegészülnek, egybeolvadnak a regényben íródó regény, a testvérháborút fontolgató Izsakhár szövegével. A háború valamennyi szereplő életét megváltoztatja, befolyásolja, kitérni előle nem lehet.

Sokat gondolkodtam, miért kötötték egybe ezt a négy kötetet. A fent említett elbeszéléstechnikai metódusok mellett a megjelenítés, a kimondás, az artikuláció szándéka engedi egymás mellé rendelni ezeket a szövegeket. Gion Nándor természetes eleganciával felel meg az önmagával szemben támasztott követelménynek; regényein keresztül úgy beszél a valóságról, hogy nyilvánvaló: a fikció nem pusztán fikció; az elbeszél mögött, a felszín alatt korántsem az ismeretlen mélység tekint vissza ránk.

SÜTŐ CSABA ANDRÁS

(Latroknak is játszott, Noran Kiadó, Budapest, 2007, 930 oldal, 3999 Ft)

Börtönről álmodom mostanában, Noran Kiadó, Budapest, 2008, 626 oldal, 3999 Ft)

FEHÉR BÉLA:
Alszik a doki
Betlehemben

Adott egy fiatalember, éppen ma huszonöt éves. Egy autómósóban dolgozik. A szülei nemrég szétköltöztek, apja (volt ötvenhatos) azóta prostituáltakat futtat, anyja egy pornómozi-hálózat tulajdonosának élettársa. Pár napja eljött otthonról, egy roncs autóbuszban lakik valahol a város szélén egy drogos haverjánál és annak barátnőjénél. Helyzete reménytelen. Italtól és bogyóktól zaklatott agya születésnapjának álmatlan hajnalán saját múltja, rövid felnőttkorának néhány eseménye körül forog. Ő Pogácsás Jani, a regény főszereplő-narrátora.

Fehér Béla új regénye a rendszerváltás utáni hét évben játszódik. Szereplői — az újjazdag szélhámos, az alulfizetett, majd elbocsátott napközis tanítónő, a munkanélküli bölcsész, a hatalom visszaszerzésében reménykedő kommunista, a zátonyra futott ötvenhatos vagy a hirtelen felkapott médiasztár — a korszak tipikus karakterei. A színhely pedig Budapest: a Szövetség utca, a káposztásmegyeri Kiserdő, egy budai luxusvilla, a Keleti és a Nyugati pályaudvar. Igaz, hogy a történetmondás szervező elve a (delíriumos) asszociáló tudat, a narráló nyelv is gyakran össze-vissza „hablatyolás”, az egyes eseménytö-

redékek mégis tökéletes rendszerré állnak össze: minden apró történet és szereplő kapcsolódik a többihez, nem marad egyetlen elvarratlan szál sem. Fehér Béla írásművészetében találkozik a virtuóz invenció (szereplői tökéletesen kidolgozott, de sohasem túljellemzett karakterek, történetei nagyon fordulatosság) és a precíz, aprólékos, rendszert alkotó kidolgozás. Élvezetes nyelvi humorának alapja a hasonlat (például: „úgy utállak, mint az egyszemű paraszt a görbe szalonnát”). Hibája, hogy nem differenciál az egyes szereplők nyelve között: mind ugyanazt a stilizált pesti szlenget beszélik, ugyanazokat a szófordulatokat és poénokat használják, melyek a kétszáz oldalas regény végére kissé elhasználnak (főleg, hogy még a szerzői utószóban is vissza-visszaköszönnek...).

A lendületes és könnyed történet két irányba „mélyül”. Az emlékező tudat közvetlen környezete — ahova időről időre visszatalál a narráció —, a nullpont, a használaton kívüli, örök állásra és enyészetre ítélt rozsdásodó busz (mint erősen metaforikus helyszín) a betlehemi barlanggal íródik össze: a Szent Család ironikus megfelelője a drogos haver és barátnöje (akit Jani többször Máriának hív), a jászolban fekvő újszülött Megváltó párja pedig a buszban

fetregő, már soha ki nem jőzanodó főhős. A regényidő radikális egyfelé nyitottsága miatt — vagyis hogy minden csak a buszban fekvés hajnala előtti időben történik, hogy jövő nincs, csak múlt van — a narrátor személyéhez és e végső helyszínhez a halál és a koporsó motívuma kapcsolódik: így a betlehemi születés mellérendeltje a kiserdei halál lesz, ami a regény végére kerül ponttal, vagyis a szereplő tovább nem létezésével meg is történik.

Az egységes, lezárt cselekményvilággal sűrűlő másik tartomány a magyar irodalmi hagyomány. A buszban fekvő narrátor, bár személyiségéhez egyáltalán nem illik semmiféle irodalmi tájékozottság, saját Máriájától negyven kérdésre, a magyar líra eddig megválaszolatlan kérdéseire vár feleletet: „Használt-e a megöntözés, a pártos honfivér? / Hát én immár kit válasszak virágom, virágom? / Ó megvan e még az az otthon? / Ez hát a sors és nincs vége semmiben? / stb.”

Az *Alszik a doki*... főszereplői, a Pogácsás család tagjai és szűk baráti körük, egytől egyig tönkrement emberek. A narráció nyelvi humorán és laza stílusán keresztül ezeket a kilátástalan sorsokat öröm és könnyűség járja át. Fehér Béla karakterei nem reflektálnak saját áldatlan helyzetükre, páratlan lelki

egészséggel és életöszönnel próbálnak valahogy mégis boldogulni. Az élet ugyanis már önmagában érdemes arra, hogy végig legyen élve. Az új Fehér-regény pedig arra, hogy a nagy kortárs magyar írók („Béci” és a magyar irodalmi kánon bonyolult viszonyáról lásd az utószót) új regényeit megillető elmélyült figyelemmel végig legyen olvasva.

VELKEY GYÖRGY

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2007,
214 oldal, 2500 Ft)

BÁNKI ÉVA: *Magyar Dekameron*

A kötet első néhány bekezdése után az olvasónak olyan — talán igazságtalanul távoli — asszociációi támadhatnak, mint Szilágyi István *Holló-idője* vagy Rakovszky Zsuzsa *A kígyó árnyéka* című műve, esetleg *Az öskönyv nyomában* Olga Tokarczuktól. Ha ez így van, akkor sajnos csalódnia kell. Az alapötletből (néhány firenzei a pestis elől a Határvidéknek nevezett Magyarországra-Budapestre menekül, hogy az ottani mesékkel üsse el az időt) talán többet is ki lehetett volna hozni. Az egyik firenzeinek, Filostratónak azzal sikerül rá-

beszélne a többiekkel az utazásra, hogy a Határvidéken „a madarak, de még a szelek is más nyelven beszélnek”. Talán ez az ígéretnek is beillő mondat hagyja a legnagyobb hiányérzetet az olvasóban. Sem az egyes novellák nem különülnek el markánsan egymástól nyelviileg, sem a teljes szöveg nem hoz igazán eredetit. A „változó korunk változó nyelvéhez igazítsátok a régmúlt idők történeteit” követelménye így nem teljesül maradéktalanul.

A történetek keretét maguk a novellák törik össze, a novellákat pedig az idősíkok egymásra csúsztatása. Ez az eljárás az utolsó néhány szövegbetét esetében szinte teljesen eltűnik, így a kötet vége felé az olvasónak is könnyebb a dolga. Az egyes történetek újabb és újabb elvárásokat támasztanak (olyan történelmi „kiruccanások” alapján, mint a Monarchia-beli vajdasági légkör vagy a Zrínyiek törökellenes harcainak háttere), ezek azonban éppen a kerettörténetre való kötelező utalások miatt nem teljesülhetnek. Ráadásul maga a keret is egyre zavarosabbá válik; ha nem volna a cím, nem is tudnánk, hogy a kristálygömbből beszélő hangok által előadott napi két-három történetnek és azok szellemként megjelenő főhőseinek több köze van Boccaccióhoz, mint a szövegben előforduló bármely más utalás-

